

ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ СТРАТЕГІЙ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ: ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ

У статті розкрито поняття життєвих стратегій учнівської молоді. Проведено теоретико-методологічний аналіз різних наукових поглядів на зміст життєвих стратегій в соціальному, педагогічному та соціо-філософському контексті. Окреслені та структуровані ключові аспекти поняття в двох сучасних вимірах. Запропоновані техніки формування стратегічного мислення.

Ключові слова: життєва стратегія, стратегічне мислення, цілепокладання, життєвий досвід.

Особистість має бути активним творцем свого життя в конкурентних умовах та привносити інновації, володіючи ефективними техніками життєтворчості. Для того, щоб людина була на хвилі часу, вона має самостійно формувати життєві цілі спрямовані на передбачення ходу подій, слідувати за новими тенденціям розвитку і змінами у суспільстві. Психологія життєтворчості визначає проблему формуванням стратегій життєвого проектування як свідомого творення особистістю способу і стилю свого життя. Важливим для формування життєвої стратегії є з'ясування як в особистій стратегії збігається ідея бажаного та вірогідного результату, визначення вірогідності розгортання життєвих процесів і потенційних подій через здійснення конкретних дій згідно того чи іншого плану. Значна частина дослідників визначає життєву стратегію, як бажаний результат і кроки його досягнення. Проте необхідно зазначити, що творче стратегічне життєтворення пов'язане з відкриттям для себе потенціалу власної особистості, творчим осмисленням особистісних ресурсів, використанням власних та зумовлених соціумом можливостей.

Психологи, соціологи та педагогів досліджували особливості постановки життєвих цілей особистістю, зокрема, такі вчені, як А. Адлер, К. Абульханова-Славська, Г. Балл, І. Зязюн, В. Кудін, А. Маслоу, С. Максименко, Ж. Піаже, В. Панок, В. Рибалка, Л. Сохань, Т. Титаренко, К. Юнг та ін. Аналізуючи сучасну наукову літературу можливо визначити такі ключові

аспекти на яких найчастіше акцентують увагу науковці щодо визначення феномену життєва стратегія особистості:

- Відповідальність;
- Адекватна система потреб та цінностей;
- Вміння приймати рішення;
- Знання яким чином досягти життєвої цілі;
- Орієнтування особистості на виконання життєвих завдань.

Особливо вразливою категорією щодо сформованості навичок стратегічного планування є учнівська молодь, адже майже відсутність власного життєвого досвіду, помножена на стрімкий прогрес у суспільстві, що ускладнює вибудову чітких прогностичних оцінок стосовно політико-правового та соціально-економічного становища держави, часто не дозволяє зробити правильний вибір, таким чином з'являються численні суперечності у її життєвих стратегіях, порушуючи їх внутрішню логіку і цілісність. Таким чином, молоді все складніше вибудовувати та вирізняти власну життєву стратегію зпоміж інших життєвих відволікаючих факторів в умовах соціально-економічної нестабільності, міждержавного військового протистояння, пандемії та глибокого культурного занепаду, тому складно обрати правильні смисложиттєві цінності та орієнтири [1].

Важливо зазначити, переважна частина учнівської молоді перебуває у стані очікування, ціннісної та професійної невизначеності, що є характерним для пасивної життєвої стратегії, а отже зростає потреба визначення шляхів та розробки методів активізації молоді до постановки життєвих цілей та прийняття відповідальних стратегічних рішень щодо побудови власного життєвого шляху [2].

Особливим проявом самореалізації особистості протягом життя - є процес його творчого конструювання. Відповідно можливо визначити два вектори формування цілей: *внутрішній* (відповідає за проектування життєвих стратегій і постановки життєвих завдань, що базуються на особистісній системі життєвих цінностей) та *зовнішній* (включає в себе суспільні норми, певною мірою

випробування та часто різкі зміни життєустрою спричинені зовнішніми факторами, наприклад COVID-19, який став каталізатором багатьох несвідомих проблем). Це не просто роздоріжжя, точка вибору, це перехід від мрій до реалізації задумів.

На формування у молодій людини правильної життєвої стратегії відповідають такі складові:

- Досвід;
- Соціальне середовище;
- Вікові зміни;
- Духовна зрілість;
- Стратегічне мислення.

В нашому дослідженні ми зосередились на вивченні такого смислоутворюючого аспекту як стратегічне мислення.

Стратегічне мислення складається з таких компонентів:

- Амбіції та цілеспрямованість;
- Просторове/часове мислення та уява;
- Системний підхід та критичне мислення;
- Зацікавленість в особистому зростанні.

Розвиток кожного з цих компонентів у молодій людини, допоможе їй в результаті вміти пов'язувати теперішнє з майбутнім, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, визначати власні стандарти досконалості та довершеності мети та співвідносити їх з загальноприйнятими. Стратегічне мислення наділяє весь процес сенсом побудови життєвої стратегії, а також, допомагає сконцентруватись на меті та забезпечує мотивацію [3].

Молодь – це “дух часу”, для цього вона повинна знати, розуміти та аналізувати сучасні тенденції, думки та настрої, які множаться в оточуючому її середовищі. Амбіції – це те “паливо”, яке допомагає рухатися, працювати для досягнення мети, включаючи концентрацію, дисципліну, діяльність та виключаючи лень, комфорт, самозакоханість, страх.

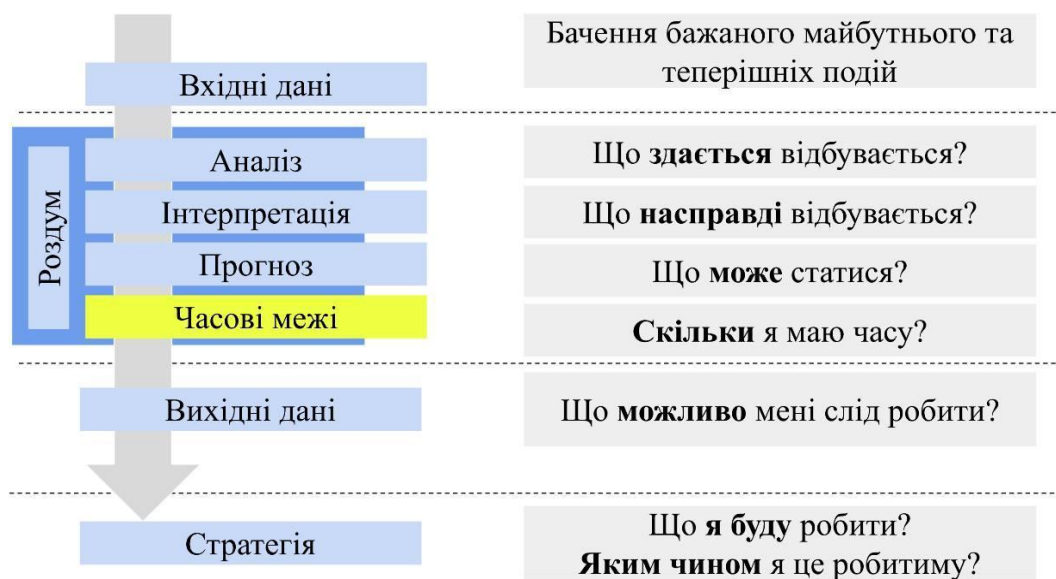
Однією з чітких та лаконічних інноваційних технік формування стратегічного мислення є техніка М. Крикунова [4] (рис.1).

Рис. 1. Базовий процес стратегічного мислення

Вважаємо, що додавши до неї питання часу техніка набуде повнішого вигляду та контексту, тому що життєва стратегія не є вічною, вона трансформується, адаптується та зазвичай через певний відрізок часу з тих чи інших причин втрачає свою актуальність, тому важливо щоб будь-який формат стратегії мав хоча б приблизні терміни здійснення (рис.2).

Рис. 2. Базовий процес стратегічного мислення: доповнений.

Підсумовуючи все вищезазначене, можна сформувати таке визначення поняття: *життєва стратегія* – це чітко визначене бачення власного майбутнього в певний проміжок часу, сформоване на підставі власного досвіду та під впливом соціального середовища, відповідно до особистісних якостей та потенціалу індивіда. Також важливо зауважити, що кожен з аспектів є важливим і за умови їх гармонійного розвитку життєва стратегія буде спрямована на прагнення особистості до самореалізації, максимальне використання існуючих у суспільстві можливостей, реалізацію потенціалу та підвищення її соціального статусу.

Література

1. Альохін М. *Смисложиттєві цінності та орієнтири сучасної української молоді індустріальних регіонів*. Соціологія. Нова парадигма. 2014. 153-162.
2. Помиткіна Л.В. *Вибір стратегій досягнення життєвих цілей студентами як психологічна проблема*. Збірник наукових праць № 22. 2014. 89-94.
3. Тригоб'юк С.С. *Стратегічне мислення як основа сучасного стратегічного планування*. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". 2008. No 633. С. 718-720.
4. *Стратегічне мислення*. Бізнес-лікарня: Систематизація бізнесу. Стратегічний консалтинг. URL: <https://ukrconsult.com.ua/strategichne-myslennya/>

Амеліна Вікторія Михайлівна
магістр соціальної роботи, науковий співробітник
лабораторії соціальної педагогіки та соціальної роботи
Інституту проблем виховання НАПН України
+38 (073) 442-57-19
viktoriaamelina11@gmail.com